

Täysistunto

Torstai 5.11.2020 klo 16.02—18.34

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 5 luvun väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 204/2020 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Tässä puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta ennalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

17.04 Työministeri Tuula Haatainen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hallitus esittää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia muutettavaksi väliaikaisesti siten, että korkeakoulututkintoon johtavia opintoja olisi mahdollista tarjota työvoimakoulutuksena. Työvoimakoulutus on nopea ja joustava väline toteuttaa koulutuksia, jotka suunnataan työelämän akuutteihin tarpeisiin, kestävät enintään 24 kuukautta ja jotka johtavat korkeakoulututkintoon. Väliaikainen lakimuutos mahdollistaisi aiemmin kesken jääneen korkeakoulututkinnon loppuunsaattamisen, saman alan koulutustason noston ja erityistilanteissa uuden korkeakoulututkinnon edellyttämien lisäopintojen suorittamisen työvoimakoulutuksena. Työvoimakoulutuksen etu verrattuna työnhakijan omaehtoisten opintojen tukemiseen työttömyysetuudella on, että koulutus on vahvemmin työvoimapolitiittisin perustein ohjattua ja kohdennettua. Vastaavat mahdollisuudet ovat olleet käytössä vuoden 2017 loppuun asti. Esimerkiksi rakennusalan akuuttiin työnjohtajapulaan pystyttiin vuonna 2017 vastaamaan kahdella koulutusohjelmalla, joissa tehtiin erittäin laajaa ja hyvää yhteistyötä rakennusalan yritysten, Rakennusteollisuus ry:n, työ- ja elinkeinohallinnon sekä koulutukset toteuttaneiden korkeakoulujen kesken.

Covid-19-pandemian johdosta tarve uudentyyppiselle osaamiselle korostuu nyt. Pandemia on muuttanut osin työmarkkinoiden dynamiikkaa ja muuttaa monien yritysten toiminnan suuntaa tai painopisteitä siten, että tarvitaan uudentyyppistä osaamista. Esimerkiksi ICT-alan, ympäristötekniikan, biotekniikan sekä sosiaali- ja terveysalan osaajista on todennäköisesti aiempaakin suurempi kysyntä koronapandemian ja sen aiheuttaman taloudellisen kriisin helpottaessa. Tähän tulisi varautua jo nyt koulutuksella. Kaikki tehokkaaksi todetut keinot työnhakijoiden osaamisen kehittämiseksi ja työmarkkinoiden osaamistarpeisiin vastaamiseksi on hyödynnettävä koronapandemian kielteisten vaikutusten vähentämiseksi. Ammatillinen työvoimakoulutus on tutkitusti tehokas työvoimapolitiittinen toimenpide.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 140/2020 vp

Esitetty muutos olisi väliaikainen, koska parlamentaarisesti valmisteltava jatkuvan oppimisen uudistus kattaa myös tässä lakiesityksessä tarkoitettut kohderyhmät ja tarpeet. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1. päivä tammikuuta 2021. Se olisi voimassa kesäkuun 2022 loppuun. Viimeiset sen nojalla toteutetut koulutukset päättyisivät kesäkuussa 2024.

17.07 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa herra puhemies! Pidän tätä esitystä kannatettavana. Sen tavoitteet ovat kunnialliset ja oikeat. Työllisyyden edistäminen ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen erityisesti korona-aikana ja sen jälkeisessä maailmassa ovat elintärkeitä. Tässä tilanteessa myös työvoimakoulutusta on hyödynnettävä täysimääräisesti osaamisen kehittämiseksi ja osaamistarpeisiin vastaamiseksi.

Työvoimakoulutuksen laajentaminen on myös yksi konkreettinen keino tukea jatkuvan oppimisen alati kasvavaa tarvetta ja sen todellisuutta yhteiskunnassamme. Esityksen ehdotukset tuovat mukanaan hyviä lisäyksiä jo olemassa oleviin työvoimakoulutuskäytäntöihin. Erityisesti tervehdin ilolla, että korkeakoulututkintoon johtavia opintoja, jotka ovat syystä tai toisesta jääneet jumittamaan, mahdollistetaan saattamaan aikataulun puitteissa loppuun.

Myös opistoasteen koulutusta on mahdollisuus terävöittää korkeakouluopinnoilla oman osaamisen monipuolistamiseksi, mikä on hyvin järkevää toimintaa ja oikeansuuntaista kehitystä. Samoin mahdollistetaan korkeakoulututkintojen sisällä tapahtuvat uudet tutkintosuunnat. Hyvä näin.

Työvoimakoulutuksen kautta on myös mahdollisuus reagoida paikallisten ja alueellisten työmarkkinoiden tarpeista käsin. Me kaikki täällä tunnistamme, että vaikkapa ruokamaakunta Etelä-Pohjanmaalla saattaa olla aivan eri tarpeet osaajille kuin vaikkapa Peräpohjolassa tai Lapissa. Tämän kautta kykenemme siis huomioimaan alueelliset lähtökohdat ja tarpeet. Uskoisin kuitenkin, että kaikkia meitä yhdistää se vaade, että yrityselämä on erittäin keskeinen yhteistyökumppani myös työvoimakoulutusta suunniteltaessa. On melko turhaa kouluttaa ohi todellisten tarpeiden vailla ympäröivän yrityskentän tunnistamista.

Puhemies! Kiitän hallitusta — tässä kohtaa kehitys kehittyy.

17.09 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tätä esitystä voi pitää sinällensä kyllä kannatettavana, ja on hyvä, että tässä nyt työvoimapolitiisena koulutuksena on myöskin mahdollista nostaa omaa koulutustasoa ja sitä kautta olla sitten parantamassa niitä työllistymisen mahdollisuuksia.

Yritin tästä esityksestä vähän etsiä sitä, minkälaisia arvioita esitetään siitä, kuinka paljon näitä korkeakoulututkintoon johtavia opintoja nyt sitten korvattaisiin tällä työvoimakoulutuksella aiemmin työttömyysetuudella mahdollistettujen opintojen sijaan. Tässä todetaan, että siitä ei ole olemassa muuta kuin tosiaankin tällaisia summittaisia arvioita. Ehkä siinä mielessä voisi ministeriltä pyytää vähän selvennystä: kun tässä nyt on lainsäädäntö ollut vielä 2017 voimassa, niin minkälaisia määriä tällä tavalla voi olettaa, että ihmisiä olisi nyt sitten jatkamassa esimerkiksi näitä kesken jääneitä korkeakoulututkintoon tähtääviä opintoja? Erityisesti olen ollut jonkun verran huolissani siitä, että meillä nuoret hakeutuvat kyllä ulkomaille opiskelemaan näitä erilaisia alemman asteen korkeakoulututkintoja, mutta sitten monta kertaa, kun he hakeutuvat takaisin Suomeen, välttämättä se mahdollisuus maisteritutkinnon suorittamiseen suomalaisessa korkeakoulussa ei olekaan ihan varma. Ja sitten on näitä tällaisia kandidaatin tutkinnoilla olevia henkilöitä tietyillä toimialoilla — esimerkiksi kaupallinen ala on sellainen, jolla Suomessa sitten kuitenkin katso-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 140/2020 vp

taan, että hyvin herkästi jossain alemman korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö saat-
taa jäädä sillä kandinpaperilla sellaiseen tilanteeseen, että ei ole mahdollisuutta esimerkik-
si niihin työtehtäviin, missä Suomessa vaaditaan ekonomin tutkintoa ja maisterin tutkintoa
siellä taustalla. Mitkä tällä hetkellä ovat määrät, joista voitaisiin ajatella, että henkilöt hyö-
tyisivät tästä, ja paljonko on sitten näitä opistoasteen tutkinnosta korkeakoulututkintoon
jatkavia?

Toisaalta tietysti sitten mietin tätä etuisuuksien määrää: tuleeko tässä sitten sellaista aja-
tusta, että henkilö tulee epätasa-arvoisesti kohdelluksi, koska on tietenkin niitä ihmisiä, jot-
ka pyrkivät sieltä opistoasteelta muita reittejä myöten saattamaan oman opistoasteen tut-
kintonsa korkeakoulututkinnoksi, ja toisten tuki on sitten huomattavasti paremmalla tasol-
la kuin toisten? Onko näitä asioita jouduttu tämän lain yhteydessä pohtimaan?

Mutta kaiken kaikkiaan siis tämä iso kuva on tärkeä. Itse asiassa tässä olen kyllä kovasti
odotellut, kun ennen edellisiä eduskuntavaaleja me paljon puhuimme siitä, että meillä Suo-
messä on miljoona henkilöä, joitten jatkuvasta oppimisesta pitää pitää huoli, niin tuntuu,
että me olemme aika vähän kyllä sitten vaalien jälkeen keskustelleet [Puhemies koputtaa]
jatkuvan oppimisen ohjelmasta ja siihen tuotavista asioista. Se on jollakin tavalla jäänyt.
Toki ymmärrän nämä korona-ajat, [Puhemies: 3 minuuttia on täyttynyt!] mutta tuntuu, että
on jäänyt kyllä nyt vähän heikommalle tämän asian edistäminen.

17.13 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Koronapandemian vaikutukset ulottuvat
monille aloille. Moni yritys ja työnantaja taistelee tälläkin hetkellä siitä, selviävätkö he
edes seuraavan kuukauden yli. Pahinta tässä kaikessa on se, että kukaan meistä ei tiedä,
koska pääsemme selkeästi ulos tästä kriisistä ja koska pandemia on kokonaan ohi.

Tällä väliaikaisella lakimuutoksella pyritään reagoimaan äkillisesti kasvaneeseen työ-
voimakoulutuksen tarpeeseen, joka on johtunut nimenomaan koronapandemian vaikutuk-
sesta. Kuten ministeri Haatainen totesi, pandemia on muuttanut työmarkkinoita ja lisännyt
tietäntyyppisen osaamisen tarvetta esimerkiksi ICT-alalla, ympäristöteknologiassa, biotek-
nologiassa, lääketieteessä sekä sosiaali- ja terveysalalla. Tämä tarve tulee korostumaan eri-
tyisesti siinä vaiheessa, kun akuutti taloudellinen kriisi helpottaa. Pandemia on aiheuttanut
laajasti irtisanomisia ja työttömyyttä. Näiden olosuhteiden pakosta työttömäksi joutuneiden
työnhakijoiden uudelleentyöllistämiseksi on kyettävä tarjoamaan riittävästi tukea
osaamisen päivittämiseksi, mahdollisesti jopa kokonaan uudelta alalta.

Tätä lakimuutosta tarvitaan, koska pelkän työvoimakoulutuksen keinoin ei tällä hetkel-
lä voida täysin vastata toimialojen työvoimapulaan, kun tarvetta on ammattikorkeakoulu-
tai yliopistotason osaajista. Erityisesti sote- ja rakennusalan tarpeisiin edellytetään tutkin-
toa, ja näillä aloilla on ollut pulaa osaajista jo ennen koronakriisiä. Arvioiden mukaan tämä
esitys tulee koskemaan soveltamisaikana noin 200–500:aa henkilöä. Tätä on kiirehdittä-
vä, jotta voimme vastata tähän akuuttiin kriisiin mahdollisimman pian. Mutta kuitenkin
tässä on tehty poikkeuksellinen järjestys, nimittäin käsittääkseni tämä esitysluonnos ei ole
käynyt lausuntokierroksella esimerkiksi korkeakouluissa. Voisiko ministeri Haatainen vie-
lä tähän vastata ja kertoa, että kuitenkin ilmeisesti katsotaan, että tämä lakimuutos on kor-
keakouluissakin hyväksytty ja kannatettava esitys?

17.15 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Haluan myös omalta osaltani ja myöskin ko-
koomuksen puolesta todeta, että kannatamme tätä esitystä. Tämä on lähtökohtaisesti hyvä,
ja tämä on oikeastaan jatkoa sille, mikä on jo aikaisemminkin ollut voimassa, eli mahdol-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 140/2020 vp

lisuus siihen, että esimerkiksi opintojaan voi täydentää loppuun, jos jää työttömäksi, jos on jäänyt vaikka korkeakoulututkinto hieman kesken, niin pystyy sen täydentämään loppuun, ja sitä kautta on parempi mahdollisuus työllistyä sitten uudelleen. Se on erittäin järkevää. Tietysti nyt tässä koronatilanteessa on eittämättä niin, että joillakin toimialoilla toipuminen koronasta saattaa kestää hyvin kauan, yhtenä esimerkkinä vaikka lentoliikenne, ja silloin tietysti, jos on semmoisissa tehtävissä, että sieltä ei töitä löydy, ja sitten esimerkiksi jollakin toisella alalla, vaikka sosiaali- ja terveysalalla tai jossakin muualla, on merkittävästikin työvoimapulaa, niin tietysti tämä mahdollisuus, että voidaan sitä aiempaa tutkintoa täydentää tällä ja sitä kautta edistää työllistymistä, on lähtökohtaisesti järkevä.

No, kuten edustaja Salonen täällä sanoi, on arvioitu, että tämä koskee 200—500 henkilöä, että kovin merkittävästä asiasta tässä ei ole kyse koko kansakunnan kannalta, mutta toki niiden ihmisten kohdalla, joita tämä koskee, tämä on hyvinkin merkittävä asia.

Edustaja Essayah täällä mielestäni varsin hyvin viittasi siihen, että tässä täytyy tietysti pitää koko ajan mielessä myös se, että meillä on sitten muita ihmisiä, jotka täydentävät opintojaan ja tekevät tutkintoja muilla järjestelmillä, joihin yhteiskunta ei suhtaudu taloudellisesti yhtä suopeasti kuin tähän, eli sen takia täytyy tietysti tämä kokonaisuus pitää myöskin hallinnassa.

Pidän kuitenkin tosiaan niin, että tällä hetkellä ja tässä tilanteessa tämä on hyvä esitys ja kannatettava esitys ja omalta osaltaan pieni ratkaisu niille koulutetuille henkilöille, joilla oman osaamisen vahvistaminen sitten merkittävästi auttaa työllistymään uusiin tehtäviin tai jopa uudelle toimialalle. Mutta toki peräänkuulutan samalla, että hallitus voisi kyllä tuoda tänne hieman mittavampiakin työllisyystoimia kuin vain näitä, jotka koskevat muutamaa sataa suomalaista.

17.18 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Esimerkiksi ict-alan, ympäristötekniikan, biotekniikan, lääketieteen sekä sosiaali- ja terveysalan osaajista on todennäköisesti aiempaa suurempi kysyntä covid-19-pandemian ja sen aiheuttaman taloudellisen kriisin helppottaessa, ja tähän tulee ehdottomasti varautua nyt koulutuksella.

Pandemian vaikutuksen vuoksi irtisanotuissa ja työttömiksi jääneissä on mukana myös henkilöitä, jotka uudelleentyöllistyäkseen tarvitsevat korkea-asteen koulutusta, mahdollisesti jopa kokonaan uudelta alalta. Työvoimakoulutuksen keinoin ei nykyisin voida vastata toimialojen työvoimapulaan, jossa kyse on ammattikorkeakoulu- tai yliopistotason osaajista. Nykyisin voidaan tarjota ei-tutkintoon johtavia jatko- ja täydennyskoulutustyyppisiä koulutuksia mutta ei koulutusta, joka johtaisi tutkintoon. Kuitenkin esimerkiksi sote- ja rakennusalan edellytetään nimenomaan tiettyä tutkintoa.

Työmarkkinoilla oli pulaa osaavasta työvoimasta tietyillä aloilla jo ennen covid-19-pandemiaakin, eivätkä nämä tarpeet ole useammilla aloilla poistuneet mihinkään. Esimerkiksi rakennusalan työnjohtaja- ja asiantuntijatehtävissä toimivalle henkilöstölle olisi tarvetta, mutta koulutusta ei voida järjestää työvoimakoulutuksena, koska kyse on ammattikorkeakoulututkintoon johtavasta koulutuksesta.

Arvoisa puhemies! Ammatillinen työvoimakoulutus on tutkitusti tehokas työvoimapolitiittinen toimenpide. Sen työllisyysvaikutus ajantasaisen tutkimustiedon perusteella on keskimäärin 10 prosenttia muutaman vuoden aikajänteellä. Tarkkaa tutkittua tietoa siitä, miten korkeakoulutukseen kohdistuvan työvoimakoulutuksen vaikuttavuus eroaa muusta ammatillisesta työvoimakoulutuksesta, ei ole, mutta yleisesti voidaan kuitenkin todeta, että korkeakoulutettujen työllistämisen edellytykset ovat paremmat kuin henkilöiden, joilla on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 140/2020 vp

ainoastaan perusasteen koulutus. Tällä perusteella voidaan arvioida, että ehdotetun lakimuutoksen työllisyysvaikutus olisi ainakin edellä mainittu 10 prosenttia muutaman vuoden aikajänteellä.

17.21 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Satonen nosti tärkeän asian esille, eli tietenkin kaikki toimenpiteet tällä hetkellä on tehtävä, jotta voidaan lisätä työllisiä. Olisin tästä ministeri Haataiselta kysynyt: paljonko tämä esitys nyt tuo lisää työllisiä? Jokainen, joka ainut lisätyöllinen on tällä hetkellä tarpeen.

Myöskin huolta kannettiin siitä, voisiko tämä olla jonkunnäköinen väylä kiertää pääsykokeet. Sellainen, uuden väylän luominen, ei tietenkään varmasti ole tässä kohtaa tarkoituksenmukaista, vaikka kaikin keinoin pyritäänkin helpottamaan sitä, että saamme näille aloille, joilla on jo huutava työvoimapula, lisää työllisiä. Ehkä ministeri Haatainen voisi tähänkin vastata.

Ja sitten vielä: milloin sitten aidosti päästäisiin siihen tilanteeseen, että ensimmäiset koulutukset voisivat tämän lakimuutoksen jälkeen alkaa?

17.22 Työministeri Tuula Haatainen: Arvoisa herra puhemies! Näistä ensimmäisistä koulutuksista: arvioidaan, että ne alkaisivat keväällä 21 eli ensi keväänä.

Edustaja Salonen kysyi, ja myös edustaja Berg otti sen esiin, tästä työllisyysvaikutuksesta. Voi sanoa, että tällä voi varovasti arvioiden alle sadalla henkilöllä tulevien vuosien aikana työllisyyttä vahvistaa, mutta kuten tiedämme, niin kaikki koulutus, jossa on tutkintotavoitteisuus, kun saadaan tutkinto, edesauttaa työllistymistä ihan huomattavasti.

Sitten edustaja Salonen kysyi, miksi korkeakouluja ei ole kuultu tässä. Tämä lakimuutos haluttiin mahdollisimman nopealla aikataululla voimaan tämän koronapandemian vaikutusten vuoksi, eli haluttiin, että tämä saadaan äkkiä, ja tästä pyydettiin sitten ainoastaan OKM:ltä, STM:ltä ja VM:ltä lausunnot. Tämä tietenkin on harmi. Olen samaa mieltä, että tämä kuuleminen olisi pitänyt voida myös laajemmin käydä, mutta pitää muistaa, että tästä ei tule korkeakouluille kielteisiä vaikutuksia, koska korkeakoulut itse voivat päättää, tarjoavatko ne tätä koulutusta vaiko eivät, ja sitten ely-keskus hankkii nämä koulutukset.

Sitten edustaja Essayah kysyi sitä, miten aiemmin näihin koulutuksiin osallistuttiin, niin silloin kun nämä säännökset olivat aiemmin voimassa vuosina 2003—2017, sinä aikana arviolta noin 300—900 aloitti korkeakoulututkintotavoitteisen koulutuksen vuosittain. Tässä nyt sitten arvioidaan, että noin 200—500 henkilöä vuosittain nyt tämän lain tultua uudelleen voimaan osallistuisi koulutukseen.

Sitten tähän kysymykseen eriarvoisuudesta, kun osa työttömyysturvalla opiskelee ja osa ei. Me tiedämme, että se saattaa tuntua siltä, mutta pitää muistaa, että kun ihminen jää työttömäksi, niin se on kyllä aikamoinen pudotus, eli sitten on parempi, että tämä työtön ihminen pystyy sillä työttömyysturvallaan kuitenkin tällä tavalla säännellysti ja rajoitetusti tässäkin opiskelemaan. Että tähän on myös hallinnassa.

Olikos muita kysymyksiä? En nyt muita kysymyksiä havainnut, mutta havaitsin, että sali on hyvin tyytyväinen siihen, että tällainen muutos saadaan ja nopeasti päästään edesauttamaan sitä, että tämän koronapandemian aikana ihmiset työttömäksi jouduttuaan voivat hankkia itselleen koulutuksen ja sitten päästä työmarkkinoille, ja saadaan myös sellaisille pullonkaula-aloille työntekijöitä, joilla meillä on selvästi tälläkin hetkellä pulaa.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 140/2020 vp

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.